

Casus; Keuze voor Particulier Natuurbeheer in Reiderwolde ter discussie

Ab van Middelkoop

Reiderwolde is een nieuw natuurgebied van ca 200 ha gelegen in Blauwestad, Oost Groningen op geringe afstand van de 'Tjamme' van het Staatsbosbeheer.

Het is het eerste natuurgebied van deze omvang in Nederland dat is verworven en ingericht door particulieren. Het bestaat grofweg voor de helft uit halfnatuurlijk grasland, voor een kwart uit bos en een kwart uit natte natuur. Reiderwolde wordt vaak door voormalig staatssecretaris Bleker (2012) aangehaald als voorbeeld dat particulieren onder gelijke voorwaarden voor ondersteuning door de overheid als terreinbeherende organisaties (met dien verstande dat particulieren geacht worden 15-20% van de grondwaarde te investeren in natuurontwikkeling) zo'n project ook kunnen uitvoeren. De Volkskrant (december 2011) maakte korte metten met het parapleedje van Bleker. Het bericht veroorzaakte flinke commotie in ons land. Het nieuwe natuurgebied werd (op basis van niet vermelde bronnen) geassocieerd met verspilling van overheids-gelden. Is dit wel terecht?

Keuze voor Particulier natuurbeheer

Aanvankelijk was het Staatsbosbeheer de beoogde eigenaar/ beheerder van het gebied Reiderwolde vanwege de ligging vrijwel naast het SBB eigendom 'de Tjamme'. Bovendien had SBB al jaren meegedacht en veel energie gestoken in de planvorming (DLG, 2006). Nadat het rijk al een beleidswijziging had doorgevoerd naar meer Particulier natuurbeheer, heeft ook de provincie Groningen vanaf 2005 daarvoor gekozen. Dat een aantal leden van de Agrarische Natuurvereniging Oost Groningen uiteindelijk zijn geselecteerd uit de beschikbare kandidaten heeft veel te maken met hechte samenwerking tussen deze boeren en de lokale verenigingen Dorpsbelangen Beerta en de Culturele Raad Reiderland. Dit samenwerkingsverband heeft ertoe geleid dat een aantal wensen uit de bevolking in het nieuwe natuurgebied zijn gerealiseerd

(uitkijktoren, amfitheater, extra wandelpaden en 'social sofa'). De 'social sofa' is een door kunstenaars ontworpen betonnen bank bedekt met glas mozaïek met afbeeldingen gebaseerd op kindertekeningen van leerlingen van de basisschool uit Beerta.

De oorspronkelijke natuurdoelen zijn gebleven, wel is op verzoek van omwonenden het gebied iets minder nat geworden (waterpeil in de zomer 15 cm lager) vanwege de begaanbaarheid voor wandelaars.

Motivatie voor deelname

De keuze van GS in 2006 voor particuliere invulling van het natuurgebied Reiderwolde heeft veel stof doen opwaaien. Vanwege de risico's (kunnen die boeren dat wel?) en problematiek rond de Blauwestad was er veel weerstand. De gronden zijn met veel moeite door Buro Beheer Landbouwgronden (BBL) van de oorspronkelijke boeren weggekocht (proces van 10 jaar). De Blauwestad moest tegelijkertijd met de inrichting van Reiderwolde een vaarverbinding aanleggen pal naast natuurgebied Reiderwolde. Aanvankelijk was het de bedoeling deze werkzaamheden te combineren vanwege problematiek van verschillende aannemers op dezelfde plek en uitwisseling grondbalans. Bovendien gold Reiderwolde als de achtertuin en etalage bij de verkoop van de bouwkvelds (komt dat wel goed als boeren de regie voeren over de inrichting?).

Weerstand kwam voornamelijk van de politiek: in provinciale staten had Bleker grote moeite de omslag naar Particulier beheer te verdedigen. Ook was er weerstand vanuit Blauwestad vanwege bovengenoemde redenen.

Toenmalig gedeputeerde Henk Bleker heeft er daarom voor gezorgd dat de overeenkomst met de boeren juridisch goed dichtgetimmerd werd en de regelgeving strakker dan normaal werd gehanteerd. Zo moest de subsidie functieverandering door de

Waterloop door Reiderwolde.

Uitzicht vanaf hoogte over amfitheater en natuurgebied Reiderwolde.

boeren zelf voorgefinancierd worden, terwijl het gebruikelijk is dat deze wordt verrekend met de aankoopssom. Toch waren de boeren erg gemotiveerd om mee te doen vooral omdat ze wilden aantonen dat boeren behalve voedsel ook natuur kunnen produceren. Dit groepje boeren had al veel plezier in agrarisch natuurbeheer en wilde graag een stap verder gaan voor het 'echte natuurwerk'. Ook speelde mee dat deze boeren in het verleden hadden meegemaakt, dat zodra TBO's landerijen inrichtten, ze geen rol kregen bij het beheer (Hooglanders erin en je hebt geen boer meer nodig).

Nieuwe kansen voor natuur en recreatie

De boeren van Reiderwolde zijn de uitdaging aangegaan. De grond (ca 200 ha) is aangekocht, de functie veranderd en de natuur en de verbinding zijn aangelegd volgens plan. Het gebied bestaat nu uit ca 50% grasland, waarvan 13 ha vochtig schraalland, ca 25% moeras en water en ca 25% bos en struweel.

De inrichtingsmaatregelen betroffen het dempen van nagenoeg alle sloten, het graven van een slenk over de gehele lengte van het natuurgebied en het aanplanten van bos.

Er wordt volop gebruik gemaakt van de recreatieve mogelijkheden. De bevolking heeft Reiderwolde ontdekt als plek om te fietsen, wandelen, picknicken of een voorstelling te bezoeken in het openluchtheater.

Met monitoren van de natuurwaarden is gestart, zodat over een aantal jaren de effectiviteit van inrichting en beheer kan worden beoordeeld. Binnen de graslandvegetaties zijn inmiddels ontwikkelingen naar Kleine zegge vegetaties met o.a. Veenpluis (*Eriophorum angustifolium*) vastgesteld.

Besparing

De suggesties gewekt in het Volkskrantbericht van miljoenen meerkosten door particuliere invulling van Reiderwolde met bovendien onregelmatigheden met grondprijzen, is door overheden weerlegd (Provincie Groningen, 2012; Bleker, 2012). De door DLG begrote inrichtingskosten van Reiderwolde zijn gebaseerd op een traditionele uitvoering met een terreinbeherende organisatie als eindbeheerder. Voor de inrichting van het gebied,

inclusief hydrologische maatregelen, recreatieve voorzieningen, ecologische verbinding en veepassages, was een bedrag van 5,4 miljoen euro begroot en beschikbaar gesteld. Uiteindelijk kostte de inrichting 3,3 miljoen euro.

Door de particuliere invulling konden twee veepassages worden geschrapt ter waarde van € 500.000 en kon de ecoverbinding eenvoudiger worden uitgevoerd (€ 235.000 minder). Hiernaast werd nog een bedrag van 1,4 miljoen op de inrichting bespaard. Deze forse besparing op de inrichting is het gevolg van gunstige aanbestedingen en het uitermate alert zijn van de particulieren op het vermijden van meerwerk. Het aanvankelijke plan was de Schotse Hooglanders vanuit De Tjamme door het gebied naar het Midwolderbos te laten lopen. Door de particuliere invulling ging een aantal veeverbindingen (bruggen en tunnels) niet door of werd eenvoudiger aangelegd.

Verder hebben de boeren veel landschapselementen zelf aangelegd zonder subsidie. Hiertoe behoren ca 20 poelen, een paar duizend knotwilgen, twee ooievaarsnesten en zijn er twee vistrappen gerealiseerd i.p.v. één, zodat vissen nu beide stuwen kunnen passeren. Dankzij deze particuliere inzet heeft Groningen er een groot Particulier natuurgebied bij!

Literatuur

Bleker, Dr H., 2012. Brief aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten Generaal, 18-04-2012.

DLG, 2006. Inrichtingsplan Reiderwolde, EHS-gebied in de zuidoosthoek van de Ring Blauwe Stad. Dienst Landelijk Gebied.

Provincie Groningen, 2012. Brief aan de leden van Provinciale Staten, zaaknummer 371487.

Volkskrant, 2011. Artikel Reiderwolde, 21-12-2011.

A.J. van Middelkoop
Reiderwolde v.o.f.
Koudehoek 4, 9696 XP Oudeschans
abvanmiddelkoop@gmail.com
www.Reiderwolde.nl

Informatiebord natuurepels.

Uitzicht van noord naar zuid Reiderwolde (foto's: Trudy van Middelkoop-de Weerd).

